

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, VI. Váczikörut 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: Az aradi vértanúk napja. Palágyi Lajostól. — Aradi levél. Dr. Rosenbergsándor főrabbitól. — A zsidó törzs magyar közmondásokban. Irla: Dr. Jellinek Adolf. — Sabbatai Zevi. — Zsidó legényegylet. (Az első lépés. 50 aláírással.) Három évi jelentés. — Zsidó magyar írók és tudósok. Szerkeszti dr. Feleki Sándor. II. (dr. Körösi József.) — A kiházasítók. Humoros lengyel-zsidó elbeszélés. — Előfizetési felhívás. — Hazai hírek. — Külföldi hírek — Hirdetések.

Naptár: Vasárnap (1890 október 12) 5651. Tisri hó (30 napos) 28-ika. Hétfő 29-ike. Kedd 30-ika. Rós-Chódes 1. napja.

Szerda Chesvan hó (29 napos) 1-je. Rós-Chódes 2. napja. Csütörtök 2-ika. Péntek 3-ika. Szombat 4-ike. Hetiszidra: Noach.

Az aradi vértanúk napja.

Lehullt a lepel s a vakító napfényben ott ragyogott szemünk előtt a vértanúk szobra. Sok ezren voltunk ott az aradi szabadságtéren, de nem hiszem, hogy akadt volna egy oly ember is, kinek lelkét, habár csak pillanatra is, meg ne ragadta volna a látvány.

A szabadság szobra mely ott diszlik a szabadságtéren s az egész allegorikus csoportozat nem annyira a vértanúság, mint inkább a szabadság dicsőítése.

Ott a tündöklő szobormű előtt egy pillanatra mintegy villámlásszerűleg föllángolt képzelemünkben a szabadságharcz jelentősége s úgy éreztük, hogy egy perczig lelkünkbe költözött az önzetlen idealista hősök lelke. Séreztük a másik pillanatban, mily messze távoztunk ama nagy kortól s mennyire más ma a szellem, mint amaz időben.

Vének, fukarok, önzők és haszonlesők lettünk. Egy jelszavunk van: az érdek. Emberek, kik irányt adnak a tömegeknek, szemérmetlen nyíltsággal hirdetik, hogy nem a szeretet, nem a részvét, nem a gyöngék és az elnyomottak támogatása, nem a testvériség a cél, hanem a kiméletet nem ismerő érdek.

Kicsinyes kapzsi érdek ad irányt a politikusoknak, kik pártkülönbség nélkül megszűntek az emberiség zászlóvivői lenni. Mit törődik egy érdekének teljes tudatára jutott lény az összesség, a jövő nagy érdekeivel! Egyének, osztályok, fajok, nemzetségek, vallások stb. mind a rideg, letketlen haszonlesés és önzés jelszavát követik s egymást eltaposni, egymás rovására saját érdekeiket előmozdítani igyekeznek. Valami szárnalmas frázisokká lettek a forradalom korszakának jelszavai szabadságról, egyenlőségről és testvériségről s a «lisztult», «átszűrődött» államférfiu mosolyog felettük: Micsoda gyermekek voltak akkor az emberek! Botor gyermekek, hogyan tudtak lelkesedni! A mi józan, letketlen lelkeink immár csak a kétszerkettő tanait követik. S az érdek dörgő elvével a servilizmus magasztos elve jutott diadalra. Simák vagyunk és alázatosak, — már a pályakezdő is taktikázó diplomata akar lenni. S a mily nyájas hizelgők vagyunk fölfelé, oly brutális gőgösek lettünk a szegény emberrel szemben. Bizony, nagyot változott az idő 1848 óta szép magyar hazánkban!

A szoborleleplezési ünnepély maga is mutatta, mily utat tettünk az egyenlőség felé. Körülkerített térségen kívül állt a »plebs,« belül az uri osztály foglalt helyet. A ki nem fizetett

belépti díjat, nem láthatta leleplezését azok szobrának, kik a *népért* haltak meg; az ünnepély programjában ott szerepelt a disz istentisztelet egy *felekezet* templomában. A vértanúk nem voltak felekezet emberei s az ő emléküket, — kik ha már felekezeti szempontból vonulunkki, többféle valláshoz tartoztak, — vakmerőség volt egy vallás templomában ünnepelni. Igen ám, de az az egy vallás reprezentálja a hatalmat s a nemzet ünnepét a maga ünnepévé teszi meg.

A program daczára azonban a többi felekezetek s így a zsidóság sem maradt el az ünnepléstől. Nekünk zsidóknak, kik közt a legtöbb lelkesülni tudó idealista akad, volt is okunk a napot megünnepelni. Mi mindig a szabadságért lelkesedtünk, mert mindig elnyomottak voltunk. Valahányszor nagy, örök emberi célért támadt harc, a zsidóság legjobbjai mindig ott állottak a jók, a nemesek, a szabadsághősök mellett. 1848-ban is kötelességszerűleg harcoltunk a szabadságért és a demokracziáért, s ha valamikor újra ilyen korszak hasadna, ismét ott leszünk a sikon az igazság érdekében.

És a mig ereinkben egy csöpp hamisittalan zsidó vér foly, gyűlölni fogjuk a reakziót, és gyűlölni az alázatos meghunyászkodó szolgálókat felfelé és az otromba gőgöt lefelé. Gyűlölni fogjuk azt a tant, mely ember és ember közt különbséget tesz. S ha egykor talán kipusztul a földről minden demokrata, az utolsó, ki fennen lobogtatja a népszabadság zászlaját, bizonyára zsidó lesz.

Az aradi vértanúk emlékezetének szentelt ünnep birt bennünket a mult és jelen összehasonlítására, s az összehasonlítás nem a jelennek válik dicsőségére. A szabadság katonái bizony «meghaltak és hiába éltek», mert egy nemzet «szívében nem lüktetett már heve az ő hős szívüknek.»

De a korok változnak. S eljön ismét egy korszak, melyben az idealizmus fölébe fog kerekedni a mi haszonlesésünknek. S a napi politika hősei nyomtalanul le fognak tűnni a szereplések szinpadjáról, hogy helyt adjanak a szabadsághősöknek.

Palágyi Lajos

A zsidó törzs magyar közmondásokban.

Irta: Dr. JELLINEK ADOLF
bécsi hitszónok.

Fordította: Dr. Hoffmann Emil.

I.

B e v e z e t é s.

(Halljuk!)

A magyarok, kiknek egyik másik közmondását példabeszédét tárgyalni fogjuk, szívesen hallgatják adikeziókat. Innen ered, hogy nyilvános gyülekezeteikben gyakorta üti meg fülünket a felkiáltás: «Halljuk!» «Halljuk!». A magyarok ép úgy, mint a francziák velök született szónoki képességgel, tehetséggel vannak felruházva, mi eleven észjárásukkal és némi részben nyelvökkel is összefügg.

A magyar nyelvvel egészen beteljesedik a fül; annak mollhangjai, bizonyos elégikus hangzatossága és élénk hangsulyozása, még azt is lebilincselik, a ki nem érti tartalmát. A ki csak egyszer is hallott lágy, hajlékony és idomitható hangorgánummal megáldott magyar szónokot, az meg fogja érteni, hogy miérszereti a magyar ember nemzeti nyelvét oly hevesen, annyi gyöngédséggel és szívóssággal, mint a hogy a gyermek szereti édes anyját és hogy miért tukmálják rá — legalább a kiejtésüket — más nyelvekre. Feledhetetlen

marad előttem a benyomás, mit Ráth Károly, budapesti főpolgármester Móric fivérem*) házában mondott pohárköszöntője gyakorolt rám. Egészen elbűvölt a lány, elégikus varázsa a hangoknak, melyek nem rohamosan hódítják meg a hallgatóság szívét, hanem körülusogják, szeliden, hizelgően, a mig egészen el nem ragadják. Igaz, később megtudtam, hogy e szónok ama kiváló személyiségek koszorújából való, kik a magyar idioma szép és elegáns előadási módjáért általánosan ösmeretesekek.

Egy izben azt beszélte nekem a néhai magyar közoktatásügyi miniszter: Trefort, hogy a bold. báró Eötvös szava oly delejes hatást gyakorolt a hallgatóságra, hogy a magyar képviselőház elnöke hébe-korba beszéd tartására kérte fel. Ez volt a legjobb módja annak, hogy megteljenek az üres padok. Alig iratkozott fel, s már szájról-szájra járt a hír: Eötvös beszél. Csak úgy özönlött be a tanácsterembe a töméntelen sok jobb- s balpárti képviselő.

A magyarok élénk természetök következtében természetes szónoki képességgel rendelkeznek s számos oly kitünő szónokkal dicsekedhetnek, kik bátran kiállják az összehasonlítást az ó- és ujkor leg-

(* Jellinek Mór, a budapesti közuti vasut megalapítója, dr. Jellinek Arthur és harasztli Jellinek Henrik atyja, fivére volt a világhírű bécsi tudósak és hitszónoknak, e cikksorozat szerzőjének.
Szerk.

Aradi levél.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Két magasztos ünnepet ültünk meg mi aradi zsidók *f. évi október hó 6-ikán.*

Egy zsidó-vallásos és egy magyar-nemzeti ünnepet, és mind a kettő úgy a mély fájdalom, mint a lélekemelő örömmel érzetét kelté fel ősi hitünk- és édes hazánkért hős dobogó sziveinkben.

A »Semini Aczeresz« napja a jámbor zsidók örömmünnepe ugyan, de a nyilvános isteni tisztelőnél a »Mazkir« alkalmával elmondott ima szeretett, drága halottjaink lelki üdvösségeért mély bánattal tölti el a családi szeretét és kegyeletől átlengett zsidó sziveinket. — És éppen ily vegyes elégikus érzelmeket s gondolatokat ébresztett bennünk ama második, szép városunk szabadságterén és minden hitfelekezeti templomában igazán leirhatatlan hazafias fenséggel és méltósággal lefolyt *nemzeti ünnep*, mely mint az egész magyar nemzet »Mazkir«-ja sziveinkben szintén fölébreszté a

keserves visszaemlékezést ama *bizenhárom hős nagy lelkére*, kik nemzetünk szent jogaiért és alkotmányos szabadságáért oroszlánszerű bátorsággal küzdtek, és kiknek földi élete még nem is a dicső harczmezőn, hanem a hóhér keze alatt végződött. Ámde egyszersmind a felemelő hazafiság érzete is megragadta kebleinket. Mert ezen 13 hősnek dicsőítésére emelt nagyszerű emlékszobor leleplezésében, oly fényesen és oly világra szólóan nyilvánult nemzeti önállóságunk tökéletes dala; és mert nem csupán üres frázisokban, de szép tényekben is kifejezést nyertek az *egyenlőség és testvériség* messiási eszméi, miknek teljes győzelmétől függ a mi ősi hitünk és társadalmi állásunk méltósága a nemzetek körében. Szép tényekben is — mondom — kifejezést nyertek eme nagy eszmék, mivel a derék rendező bizottság felkérése folytán ez örökké emlékeztető nemzeti ünnepély emelésére hazafias lelkesedéssel közreműködött számos zsidó honpolgár és honleány is azon kitűnő műkedvelők sorában, kik a kath. templomban tartott istentisztelet alkalmával a Cherubini világhírű re-

első rangú szónokaival. Kossuthban a cicerói szóbőség, O'Connel férfias ereje s Lamartine költői bája egyesül.

A volt magyar miniszterelnök: Tisza Kálmán a védelemben mesteri dialektikájával, s a támadásban maró gúnyjával tűnik ki. A nagy államférfiúnak: báró Sennyeynek abban állt a fortély, hogy érveit világos, szabatos és áttekinthető csoportokba osztotta s különösen az anyag méltóságteljes és előkelő kezelésének módjával tündökölt. Szónoklataik hatását s az ezek által támasztott érzelmeket, gondolatokat vévén tekintetbe, Kossuthot *tengerhez*, Tiszát *folyamhoz* és Sennyeyt *tóhoz* hasonlíthatjuk. — Mint a midrás szerint a héber nyelv, úgy a magyar is leginkább szónoki előadásra alkalmas. Ily értelemben nyilatkozott Frankl L. Á. költő előtt a híres nyelvismerő Mezzofanti, római biboros is.

Bizonyára sok olvasó fogja csodálkozva kérdezni: »Mire való e kitérés a magyar nyelv képességéről és az ezzel összefüggő hajlamairól a magyar népnek?»

»Gonosz embereknek nincsenek dalaik«, mondja egy népszerű, sváb költő és én részemről bátorkodom hozzátoldani, hogy gonosz, rossz akaratú, durva, nyers faragatlan népeknek sincs különös érzékek a beszéd varázsa iránt és különös hajlamuk sincs a szónoki képesség kifejtésére.

Á magyar nép jó indulatú, vendégszerető, nagy-lelkű, lovagias, élénk, tüzes, lelkesedő, a dicsőségre fogékony, humorral megáldott, nem fősvénykedő pénzével s nem kicsinykedő pedáns ígérete megadásakor; nem telivér német, ki tulhajtott nemzeti buzgósága tuskés leplen át megsebesít mindeneket maga körül s kit mindenki gyűlöl; nem német metaphysikus, a ki a lét főnséges problémája fölötti szörnyű spekulálgatása közben az emberszeretet legelemibb törvényeit is elfelejti és megszegi.

Mivel hát a közmondásokban valamely nép jellege cziczomázatlanul és kendőzetlenül nyilvánul, ¹⁾ azért a magyar példabeszédek is, mik a zsidókra vonatkoznak, mentek a durvaság, alávalóság s gonoszságtól és a zsidókról való ítéleteiket és tapasztalataikat bizonyos lovagias, kópés, és bumoros bonhomióval és nyelvi eleganciával fejezik ki²⁾.

¹⁾ Ezt már Lord Bacon is kifejezte. L. D'Israeli: «Curiosities of Literature» (III. 48.)

²⁾ Források: Erdélyi János: «Magyar közmondások könyve. Budapest. 1851, Személyes kérdések.

(Folytatása következik.)

quiemjét oly sikerdusan előadták, és így nem csupán az énekesek és zenészek közti harmonia, hanem a keresztény meg zsidó szívek *testvéresítő hazaszeretetének édes összhangzata* is megnyilatkozott, miként künn a diszes szabadságtéren szintén, midőn, t. i. *Palágyi Lajos*, zsidó felekezetű magyar költő lelkéből fakadt ódája a magyar nemzet ezreit, még pedig az itten egybeüült legjobbait, ujjongó kitörésekre ragadta.

És ép ily magasztos és hazafias hangulatot tapasztaltam a mi templomunkban is, mikor a »Mazkir« fohászszal egybekötve a 13 vértanu iránti hálás kegyeletünknek rövid szónoklatban kifejezést adtam. — Miután bevezetőleg kétfős gyász- és örömnünpünk jelentőségéről szóltam vala, és beszédem folyamában különösen azt hangsúlyoztam, hogy a Talmud dicső tana szerint a »Czadiké umósz hóóloom« a külföle nemzetek és felekezetek igazságszerető hivei éppen oly örök édeni életben, üdvözítő isteni jutalomban részesülnek, mint Izrael jámborai: felhívtam ájtatos hallgatóimat és szeretett hazámfiait buzgó imádságra a 13 vértanu

lelkiüdvösségeért, minthogy ezek valóban a szó legigazabb s legnemesebb értelmében »Czadiké umósz hóóloom.« magyar nemzetünk örökké világító, áldozatkész igazai, nagyjai voltak; és következőleg végzém, szónoklatomat: »Ünnepélyes áhíthatosságunk ezen komoly és kegyeletos perczekben, midőn megboldogult, felejthetlen kedveiseinknek gyászos emlékezetet szentelünk és lelki üdvösségükért forró hálánkkal eltelt szivből fakadó imát rebegünk az »Adon kol horuchósz« az itt e földön már erénykoszorúzott nemes embereket megjutalmazó Istenhez: egyszersmind szent, hazafias kötelességünk ezen forró imádságunkba belévonni a dicső magyar nemzet ama 13 megdicsőült hősenek neveit, a kik 41 év előtt a mai országos gyász- és ünneppon a zsarnokság keze által ontott drága vérükkel oly annyira termékenynyé tették ez édes hazánk talaját, hogy abból végre dúsan kifakadt a szabadelvü nemzeti alkotmánynak virágzó életfája, melynek hatalmas törvényágazatai alatt mi zsidók is biztosan és méltóan élhetünk, mint becsületesen munkál-

Sabbatai Zevi.

(Folytatás.)

Édes semmivésben töltötte napjait Madridban szerelmes dalokat énekelt szép hölgyek erkélyei alatt és keveset gondolt a kabbalával, vagy a zsidósággal.

Miért hagyta el Spanyolországot, nem tudni; talán komolyabb és vallásosabb bátyja vitte magával; ki, miután mint orvosi és természettudományi írói nevet szerzett magának Spanyolországban, a zsidók iránti szeretetből Velenczébe vándorolt ki és ott a zsidó irodalom tanulmányozásával foglalkozott.

Mindkét testvér visszatérve ősei vallásához, zsidó nevet vett fel. Az idősebb, Cardoso Izsák, lemondott a Fernandó névről egészen, a fiatalabb pedig a Mignel névhez az Ábrahamot vette fel. Mindketten spanyol verseket irtak. Mig az idősebb rendes életet folytatott, az ifjabbik kicsapongó képzelmenek rendtelenségeinek és excentrikus életmódjának esett áldozatául.

Cardoso Izsák (szül. 1616; meghalt 1680) dicsőségére vált a zsidóságnak, Cardoso Abraham Miguel (szül. 1630 körül; meghalt 1706) meggyalázta. Utobbi, ki Velenczében tért át a zsidó hitre, Livornóban folytatta az orvosi gyakorlatot. Kedvezőtlen viszonyok közt élt.

Midőn a tripolisi bey udvari orvost keresett, a

toszkanai herczeg Cardoso Ábrahamot ajánlotta; itt szilárd állást talált, és úgy látszott rendes életbe kezd. De szenvedélyes természete megakadályozta.

Még az afrikai zsidók szokása ellenére is két nőt vett el és a helyett, hogy tudományával foglalkozott volna, ábrándozásainak élt.

Ugy látszik a Livornóban élő Pinheiro Mózes avatta be a kabbalába az a sabbatiánusi szélhámos-ságba. Ez idő óta folyton álmképeket látott, melyek Sabbatai nyílt fellépésével szaporodtak.

Átragadt ez nejeire és a házbeliekre, kik szintén azt állították, hogy mindenféle tüneményeket láttak.

Még az álmessias kitérése sem gyengítette mámorát; megmaradt búzgó hívének és azzal igazolta az ámulást, hogy szükség van rá, hogy a messiás is a bünösök közé számíttassék, a mi által Izrael tévelygéseieért bünhődik.

A jezsaiási fejezetet a messiás képéről és a feltámadásról, melyet a keresztények Jézusra szoktak vonatkoztatni, Cardoso ép oly ferdén Sabbatai Zevire alkalmazta.

Mindenüvé levelezett, hogy fenntartsa a sabbatiánusi messiásságot, és hogy profétának látassék.

Hasztalan intette és gúnyolta józanabb bátyja, ki azt kérdezte tőle, vajjon a szép madridi leányok szerelkeéseiből meritette profétai hivatását?

Cardoso Ábrahamot, az egykori szeleburdit ez

kodó, áldozatkész polgárok, és kiknek a mai emlékezetes ünnepnapon hazafias városunk területén az egész nemzet az ő végtelen nagy kegyeletes háláját mintegy megtestesíti és megörökíti a magyar művészetnek egy remek alkotásában. Szent, hazafias kötelességünknek tartom ezt különösen azért, mert azon népeket megváltó, főséges eszmék várazsigéi, miknek diadalmas valóságáért eme lánglelkű hősök is harczolva, a mártirhalált szenvedték, t. i. a népszabadság-, jegegyenlőség- és testvériség eszméinek hatalma, felszabadított minket, magyar zsidókat is és egyenlő gyermekeivé felavatott egy nagy, dicső hazának, mely fölött a békeség, az igazság és világosság Istennének kifogyhatatlan áldása lengjen mindörökké, hogy megszámlálhatlanok legyenek örömnapijai, melyekbe örömsöh'se vegyüljön az emberiség és a népszabadság örök dicsőségére. Amen!»

Aradon, 1890. október hó 9-án.

Dr. Rosenberg Sándor
főrabbi.

nem bántotta; ellenkezőleg, oktató hangon szólt komoly bátyjához, ki megvetette a kabbalát, mint az alchimiát és az asztrologiát; a Szóharból és más kabbalista iratokból bizonyította neki, hogy Sabbatai a valósgos messiás és hogy kitérése szükséges volt.

Buzgóságával számos hiveket szerzett magának Afrikában, de ellenfelei is akadtak és veszélyek is fenyegették.

Nunes Ábrahám Tripolisban zsidók, törökök és keresztények előtt nyilvánosan vádolta a fantaszta prófétát bizonyos vétségekkel és Cardoso e miatt majdnem kegyvesztetté lett a beynél és élete is veszélyben forgott. Ez egyszer azonban szerencsésen megmenekült.

Midőn azonban folytatta jóslásait a messiási birodalom közeledtéről, s a valóságtól meghazudtolva egy évről a másikra halasztotta, kabbalista játékaikat annyira vitte, hogy új Istent állított fel Izrael számára és végül az istenség két, vagy három személyes voltát prédikálta; sőt végre önmagát mondta az efraimita messiásnak. Az üzelmek ellenzői egyike, Lambroso Izsák hevesen kezdte üldözni.

Ez a vagyonos és tekintélyes férfit nem sajnálta a költségeket, hogy az álprofétát és messiást száműzesse Tripolisból.

(Folytatása következik.)

Zsidó legényegylet.

— Az első lépés. —

Tekintetes szerkesztő ur!

Becses lapja, az »Egyenlőség« 37. és 38. számának »Zsidó legényegylet« feliratu cikk tisztelt írója lelkünk mélyéből kereste elő tárgyát. Hangot, alakot adott régi vágyunknak és bévilágított szívünk rejtekeibe. A szózat hangzott fel benne, mely után örendve indulunk, és felel reá érzelmeink viszhangja.

Évek óta látjuk magunk is, mint foszlik le rólunk felekezettünk himpora; elszomorodva nézzük, a mint napról-napra tágulnak a kötelékek, melyek apáink hitéhez kötnek, és szinte remegve féljük a jövőt, mely a saját romjainkon épülne fel. Nekünk még az iskolázás keveset nyújtott a valláserkölcsi oktatásból; korán, nagyobbára zsenge korban még, odakerülünk az élet tengerére. Aztán csak küzdünk, fáradunk és munkánk közben feledésbe megy az a szaporátlan ismeret is, mit vallásunkról még többnyire fejletlen elmével sajátítottunk el.

Nincs módunk, senki sem nyújt nekünk alkalmat arra, hogy az alapozó valláserkölcsi elemekre építhessünk is.

Pedig küzdelmeink közepette hányszor rászorulunk a »hit«-re! Hányan akadnak közöttünk, kik tanácstalanul, elcsüggedve kénytelenek életutjuk közepén megállni! Mily sokan vannak, kik munkájuk folytatásáról a vallásból meritett bizalomra szorulnak! És mily nagy azok száma, kik elszigetelve, magukra hagyatva kerülnek a társadalom kellős közepébe, melynek örvényei irgalmatlanul magukkal sodorják a tudallant s a gyengét!

Nagy kegyeltje lehet az az egek urának, kinek lelkéből a zsidó legényegylet eszméje ki-pattant; mert olyan kérdés megoldására vezet, melyet lízezrek esze keresett.

Az iparos és kereskedő ifjuságnak az élet nehéz munkája közepette alig lehetett kedve, még ha arra módot nyújtottak is volna, a mit különben, soh'sem tettek, — a komoly valláserkölcsi oktatások meghallgatására. De a megalakulandó zsidó legényegylet körében, hol szórakozásra és önművelődésre is nyílik

majd alkalom, örömmel siet majd mindenikünk erőt, kitartást és munkakedvet apáink vallásából meríteni.

Elragadtatással üdvözöljük a mielőbb megalkotandó «Zsidó legényegylet» eszméjét, és erős hittel, megingathatlan meggyőződéssel ragaszkodunk azon nézethez, hogy felekezetiünk legkiválóbbjai, de főképen tehetősebb iparosai és kereskedői ezuttal több lelkesedéssel állanak az eszme szolgálatába, mint mikor a zsidó egyetemi hallgatóság a «Zsidó magyar kulturegylet» létrehozásán fáradozott.

Hazafias és hitrokoni üdvözlettel:

Brenner Miksa
betűszedő,
Blatt Samu
szabó,
Balassa J.
kereskedősegéd
Brunner Kálmán
szabó,
Blatt Jenő
szabó,
Balog József
könyvelő,
Büchler Zsigmond
cipész,
Bárány Béla
magánhivatalnok,
Bokor H.
magánhivatalnok,
Deutsch Géza
szücs,
Friedmann Samu
betűszedő,
Fischer Gyula
nyomdász,
Fürst Ignác
szabó,
Friedenfeld Jakab
szabó,
Glaser Armin
szabó,
Haas Manó
géplakatos,
Hirsch Izidor
bádogos,
Jónás Mór
lakatos,
Krausz Jakab
betűszedő,
Kunodi Miksa
kereskedősegéd,
Kenessy Manó
kereskedősegéd,
Kohu Miksa
kereskedősegéd,
Kohn Ferencz
kereskedősegéd,
Kleiner Miksa
kárpitós,

Löwy Henrik
betűszedő,
Löwinger Vilmos
könyvelő,
Lusztig Jenő
cipész,
Mandl Jenő
fogtechnikus,
Oscher Márton
cipész,
Preisach G. Gusztáv
műrajzoló,
Platschek N.
könyvelő,
Reiss J. József
kereskedősegéd,
Römer A.
kereskedősegéd,
Strausmann M.
lakatos,
Schlesinger Jenő
könyvelő,
Schenk Mihály
könyvelő,
Schwarz Géza
cipész,
Sammler Ödön
kereskedősegéd,
Steppinger Béla
magánhivatalnok,
Spitzer Zsigmond
esztergályos,
Teutelbaum Mór,
szabó,
Vogelhut N.
kárpitós,
Winter Zsigmond
könyvelő,
Weinberger V.
szabó,
Weisz József
szabó,
Wilhelm Mihály
kereskedősegéd,
Wellisch Ignác
szabó,
Zucker F.
szabó,

Mondanunk sem kell, mennyire örömünkre szolgál a nemes felbuzdulás, mely a fenti levélben oly hathatós kifejezést nyer, s mely, reméljük már a legközelebbi időben a többször hangoztatott egyesület megalakulásában fog nyilvánulni. *Folyó hó 12-én, vasárnap este 8 órakor ugyanis több száz iparos, kereskedősegéd és magánhivatalnok jön össze a Wassermann-féle vendéglő földszinti termében, hogy az alapítandó Zsidó legényegylet előkészítő munkálatait megbeszélés tárgyává tegyék.*

A tanácskozáshoz a legjobb belátást, a legszebb sikert kívánja

Az »Egyenlőség«
szerkesztősége.

Három évjelentés.

I.

A pesti izr. nőegylet 1889–90. évi munkája.

Biz az nagy munka volt, szinte erejét meghaladó. Csak az imént jelent meg róla az elszámolás. Csupa érdekes adat a jótékonyagnak női gyöngédséggel teleirt legszebb lapjairól. Az ember egész meghatottsággal lapozza végig és elérzékenyült szívvvel teszi le a testes füzetet, annyi testvéri, felebaráti szeretet ékes tanujelét.

Hanem hát nem kell az egyletnek a sallangos szó. Az egyetlen jutalom, mely jól esik neki, ugy is belevésődik örök időkre az istápoltak lelkébe.

Hogy mégis így általánoságban melegebben fog a tollunk, annak egyszerű oka van.

Ez az egylet, mely már több mint egy emberöltőn által munkálja a szeretet művét, a lefolyt igazgatási évét 17,985 frt 36 kr. hiánnyal volt kénytelen lezárni, és a hiányt az alapokból fedezni. Igaz, hogy mindazonáltal csak jelentéktelen az alapoknál mutatkozó apadás. Hisz az egylet iránt terjedő rokonszenvet a lefolyt évben is számos hagyatékkal és adománynyal dokumentálták. De mégis megremegtet a tény, hogy — mit a jelentés is felpanaszol — ennek az áldást osztó nagy munkának segélyforrásai nem tartanak lépést a könyfacsaró szükségletekkel.

Vajjon Izrael erényének gyakorlása határköbe ütközött? Avagy ujjal kell rámutatni a kiáltó ellentétre, mely abban nyilatkozhatik meg, hogy ez az egylet, mely a szenvedők órangyala, maga is szenvedővé válhatik?

Azt hiszszük, erős vár a zsidó szív fogékonysága

Az egylet lefolyt évi munkájáról a következő adatok adnak számot:

Az összes kiadások 65,168 frt 87 krra rugtak, a bevételek ellenben csak 47,183 frt 51 krt tettek ki. A kiadásokból a segélyezési osztály a rögtöni segélyekre fordított 14,359, a rendes havi ösztöndijakban kiadott 6253 és a ¼ évi házbér adományokra költött 4315 frttal együtt 25,475 frttal használt el. Ezen összeg az előző évinél 5008 frttal nagyobb. — Az árvaházi 53, az

árvamenhelyi 45 és a 25 künlakó, összesen tehát 123 árva eltartási és neveltetési költségei 23,471 frt 02 krt vettek igénybe; pedig e célra mindössze 15,989 frt 89 kr. állt az egyletszak rendelkezésére — *A népkönyha*, mely felekezeti különbségtől eltekintve 120,032 ebédet szolgáltatott ki és pedig 20,279-et ingyen, 14,999-et meg a »Gyermek-barát« egylet megbízásából 6 krajczárjával — 15,074 frt 68 krt vett igénybe, bár bevételeinek összege csak 13,622 frt 28 kr volt.

A jelentésből, melyet *Forrai* Gábor, az egylet derék titkára, nagy gonddal állított össze, kitűnik az egyleti alapok állása is. E szerint a segélyezési alap 29,284 frt 69 kr, az árvaházi 270,903 frt 45 kr, az árvamenhelyi 39,041 frt 86 kr és a népkönyhai 21,851 frt 65 kr, s így az egylet f. év márczius 31-ikén 361,079 frt 65 kr. értékű takarós alaptőke felett rendelkezett.

Az emberszeretet munkásai közül az egylet a lefolyt évben *Neuwelt* Árminnét, *Ellenberger* Henrikné *Laudau* Rozát és *Bobus* Szögyény Antonia tiszteleti tagját elhalálozásuk, dírsztai *Fischl* Gusztávnét, az árvamenhely volt előljáróját, és *Netter* Albertné, választmányi tagot, lemondásuk folytán veszítette el.

A választmányban a hiányt dr. *Brüll* Ignáczné, dr. *Löw* Sámuelné, *Fleischl* Sámuelné és *Neuschloss* Emilné urnőkkel pótolták.

A jelentés köszönetet mond *Hohenfels* Stellának egy az egylet javára tartott felolvasásért, dr. *Wahrman* Simon egyleti orvosnak, dr. *Stiller* Bertalan, dr. *Böke* Gyula, dr. *Szily* Adolf e. tanárok és dr. *Reich* Miklós orvornak, hogy a beteg növendékeket gyógykezelték, ugy szintén dr. *Szily* Adolfnak, az intézet jogtanácsosának, *Nagy* Gyula gyógyszerésznek a díjmentesen kiszolgáltattott gyógyszerekért, a fővárosi tanácsnak, a Magyar ált. hitelbanknak, a Fröbel nőegyletnek, az Orsz. nőképző egyletnek, az izr. és a Stefánia kórházaknak, s még többeknek.

Az egylet vezetői büszkén tekinthetnek végig munkájukon és avval a tudattal folytathatják azt, hogy osztályosuk kíván lenni mind, akinek lelke fogékony a jótett gyönyöre iránt.

II.

A pesti izr. kórház jelentése.

Az első jelentést, mely az új kórháznak múlt évi november 17-én történt ünnepélyes átadása óta közkézre kerül, most kaptuk. Dr. *Stiller* Bertalan e. rk. tanár a kórháznak ezidei igazgató főorvosa, sok szakértelemmel és hangyaszorgalommal összegyűjtött adatokban mutatja be abban a pesti izr. hitközség kórházának az 1889. évről szóló működését.

A bevezetésben az új kórház rövid története mellett a következő érdekesebb adatokat találjuk:

1889-ben 888 fekvő beteget kezeltek a hitközség kórházában, kik között 73 vagyis 7·8% keresztény vallású volt. Ezen fekvő betegek közül 490 ingyenes ápolásban részesült, 398 pedig, tehát csak 44·8% részint

egészben, részint mint a Chevra-Kadisa tagjai, csak felében fizette az ápolási díjat. A kórház saját szükséglete 23,476 frt 44 kr-ra rugott, a mi az előző évinél majd két ezer frttal több. (1888-ban a betegek létszáma csak 819 volt.) Evvel a tekintélyes szükséglettel szemben ápolási díjak fejében csak 7996 frt 10 kr folyt be, a mely összeghez ha hozzáadjuk is az ágyalapítványok 3576 frt 03 kr. és egyéb czimeken befolyt 917 frt 69 krt, akkor is 10,980 frt 62 kr maradt a Chevra-Kadisa és a hitközség által pótlendő. De voltak bejáró betegek is, még pedig igen tekintélyes számban, 12,506-an. Ezek között keresztény vallású volt 4983, tehát 42·4% vagyis majd a fele.

A szegényorvosi intézményt az előző évékéhez képest egyre fokozottabb mérvben veszik igénybe, ami abból is kitetszik, hogy míg 1888-ban 5792, addig 1889-ben 6504 beteg fordult hozzá. A szegény gyakorlat 6122 frt 65 krnyi kiadással járt, amely összeg szintén a Chevra-Kadisa és a hitközség áldozatkészségéből került ki.

A Chevra-Kadisa és a hitközség tehát 17,109 frt 27 krral járult a kórház 1889. évi fentartási költségeihez, a mely összegből a nagyobb rész 13,687 frt 41 kr az előbbit terhelte.

Az igazgatói teendőket 1889-ben dr. *Böke* Gyula egyetemi tanár végezte, a gazdasági ügyeket a hitközség részéről *Mandl* Ignác J. és *Adler* Lajos, a Chevra-Kadisa részéről *Keppich* Lipót intézték. A gondnoki teendőket a negyedszázadig működött *Abeles* Lajos visszalépése folytán a 83 pályozó közül megválasztott *Schenk* Jakab teljesítette.

Az egyes szakosztályok vezetését dr. *Stiller* Bertalan egy. rk. tanár, dr. *Báron* Jónás és dr. *Szily* Adolf egy. m. tanárok végezték, kik mellett alorvosi minőségben dr. *Pollák* Szigfried, dr. *Baumgarten* Samu és dr. *Mohr* Mihály orvosok működtek. — A szegények orvosai dr. *Helfer*, dr. *Erdélyi*, dr. *Neumann* és dr. *Nádas* voltak.

III.

A magyar izr. kézmű és földmívelési egylet beszámolója.

A fővárosnak ezen egyik legrégebbi egylete 1889. évi sáfarkodásának adatait panaszszal és kérelemmel volt kénytelen közzétenni. A panasz a rendelkezésre álló eszközök szűk voltáról szól; a kérelem a vidéki hitközségek előljáróságaihoz és tehetősebb tagjaihoz van intézve.

Ennek az 1842 óta hazafias szellemben működő egyletnek, mely hitrokonaink között a kézműveket és a földmívelést, az ipar és gazdálkodás iránti érzéket, a nemzetgazdaság leghathatósabb eszközeit, és a nemzettel való összeforrás legbiztosabb elemeit terjeszti, küzdenie kell. Az eredmények, melyekre csaknem félszázados pályáján át hivatkozhatik, csak arra valók voltak, hogy mind többen és többen fordulnak hozzá. Igénybe veszik atyai gondoskodását, az ország minden

részből bizalommal, reménnyel sietnek szárnyai alá, mely meleg otthont teremt, a létfenntartás eszközeit nyújtja, jövőt biztosít s a vándorbot és kolduskenyér jelöltjeiből munkás honpolgárokat teremt. Ámde arról alig gondoskodnak, hogy mindezt nyújtani a fokozódó viszonyokhoz képest módjában is legyen.

Örömmel látjuk, az erkölcsi méltánylást; büszke lehet az egyeslet arra az erkölcsi elismerésre, mely czéljaival szemben az által nyilatkozik meg, hogy rohamosan növekedik azok száma, kik hozzáfordulnak; de sajnálatraméltó, szinte elszomorító az a valóság, hogy az anyagi eszközök a sokszor hivatkozott zsidó erény daczára megbénítják munkáját.

Megdöbbenítő az a körülmény, hogy a lefolyt évben a jelentkezett 215 folyamodó közül 115 segélyre szoruló és pártfogásra méltó gyermeket voltak kénytelenek elntasítani.

Vajjon hány fog ezek közül elkallódni?

Nem szólal meg valami belső hang ott a vidéki hitközségek kebelében, hogy ez az országos érdekeket szolgáló egyeslet, mely az ő szűkkeblűségük folytán csaknem kizárólag a fővárosi zsidóságra és egyes intézetekre szorul: igen nagy számban kénytelen fővárosi gyermekeket mellőzni, hogy országos hivatását teljesíthesse és legalább jó részt elvállalhassa a vidék baját?

Az évi jelentésből az tűnik ki, hogy az egyeslet pártfogloltjainak több mint egy harmada vidékről került ide. A lefolyt évben felszabadult 45 intézeti növendék közül ugyanis 17-en nem a főváros szülöttjei.

Ennél meggyőzőbb érvet nem ajánlhatunk a vidék hitközségei és tehetősbjei figyelmébe s a legszebb hazafias és felekezeti feladaton kívül különösen ez a körülmény ad jogot az egyesletnek arra, hogy gyámolói közé a vidéket is megszerezni törekedik.

Hisszük, hogy a kibocsájtott felhívás gyümölcsei mielőbb beszédhetők lesznek.

Az egyesleti beléletre vonatkozólag a lefolyt 1890. évből a következő adatokkal szolgálunk:

A m. izr. kézmű és földmives egyesletnek 1889 év végén 239 növendéke volt, a mi az előző évhez képest 33 növendékkal való szaporulatot mutat fel. A növendékek közt 1889 végén 225 a kézműves, 12 az ipartanodai ösztöndíjas és 2 földmives tanuló. Különösen a kézműves növendékek száma szaporodik rohamosan, amit legjobban a három utolsó év adatai bizonyítanak. 1887-ben ugyanis 184, 1888-ban 237 s a lefolyt év folyamán már 286 volt a számuk. Az intézet növendékei 47 iparágat, tanultak legtöbben tanulták a lakatos mesterséget, számszerint 49-en, azután az asztalost, 25-en, a bádogost 22-en, a kalapost és érczöntőt 18-18-an, a műszerészt 16-an, a nyomdászt 15-en. Iparközéptanodai ösztöndíjas 15 volt.

Az intézet évi kiadása 12,662 frt 71 krra rugott,

mely összegből a növendékek ruházatára 4299 frt 33 kr., ösztöndíjakra és iskolai jutalmakra 1198 frt 50 kr., a hittanoda fentartására 372 frt 70 kr., ipartestületi díjakra 124 frt 07 kr., és a nagyünnepeken való élelmezésre 377 frt 55 kr. esik; a bevételek ellenben a hagyományok leszámításával csak 9762 frt 71 krt tesznek ki.

Érdekes volna, ha a következő évi jelentésben a vidékiek adományai, hagyományai és alapítványai, ugyszintén a fővárosi és vidéki növendékek külön csoportosíthatnának.

Az intézet 3 osztályu hittani iskolájában *Fleischl* József felügyelete alatt *Leitersdorfer* Lipót, *Kuttner* Miksa, *Révai* Miksa, és *Müller* Adolf működtek; az iskolai ügyosztály elnöke dr. *Farkas* Emil volt.

Zsidó magyar írók és tudósok.

Szerkeszti és írja: dr. **Feleki Sándor**.

II.

Dr. Kőrösi József.

— Második czikk. —

Mint a fővárosi statisztikai hivatal főnökének bő anyaga nyílt Kőrösinek, hogy elméleteit és buvárlatait saját maga szerzette adataival bizonyítsa. E mellett nagy gondot fordított az ujonnan létesített intézmény gondos, rendszeres szervezésére.

Hogy ennek sikeresen megfelelhessen, előbb beutazta Franciaországot és Németországot s miután gazdag tapasztalatokkal megrakva visszatért, hozzálátott a fáradságos munkához: a szervezéshez. Hogy minő sikerrel, azt bizonyítja az egész tudós világ nézete, mely egyhangulag állítja, hogy a budapesti és berlini statisztikai hivatalok a legmintaszerűebbek egész Európában. De nem sokáig pihenhetett Kőrösi a szervezés babérain, máris bekopogtatott az 1870-iki népszámlálás s Kőrösire hárult a feladat: a rengeteg tömegű adatok feldolgozása. Ámbár csak napidíjasok segédkezésével folyt a munka, még 1890-ben megjelent műve: *Előleges jelentés az 1870-iki pesti népszámlálás eredményéről*, mely ugyanakkor *Stuhr* kiadásában Berlinben németül is napvilágot látott.

Ezt követte 1871 év márczius havában monumentális munkája: *Az 1870-iki pesti népszámlálás eredményei*. Ez valóságos unikum, mely csak 12 autografikus példányban található fel. Nyolcz folio kötetet képez 3722 táblával. Mily ernyedetlen szorgalommal kellett Kőrösinek a népszámlálás eredményein dolgozni, hogy már egy évvel annak megtörténte után ily imponáló munkával álljon elő, melynek párját találni külföldön sem lehet, amint ezt a külföldi szaksajtó maga is elismerte.

Ezen első fellépésével a fővárosi statisztikai hivatal kiváló hirneve meg volt alapítva az egész tudományos világban.

Említett monumentális munkája szolgált a legtöbb külföldi statisztikai művek mintájául, így Bécsben, Rigában stb. helyen és számos külföldi statisztikai és egyéb tudományos egyesület sietett Körösit tagjai közé beválasztani.

Különösen kiemelendő még a statisztikai hivatal munkálatai közül *Budapest fővárosa az 1881-ik évben*, mely németül Puttkammer és Mühlbrecht, berlini kiadócégnél látott napvilágot. E három kötetre terjedő munka a második népszámlálás eredményét mutatja be három vaskos kötetben. Mint a bécsi Statistische Monatschriften kiemelte, e munka az elsőrangú szakirodalmi termékek közé sorolandó. Még ennek megjelenése előtt nagy szorgalommal tanulmányozta és rendszeresítette az 1857-iki népszámlálás eredményeit, mely két fólio kötet 1077 táblával ellátva, mint autografikus mű jelent meg. A *Statisztikai havi füzetek*, mely most futja meg tizenharmadik évfolyamát, évek során át egyedül állott a szakirodalomban s csak néhány év előtt indult meg Bécsben is egy hasonló irányú válat.

A főváros egészségügyének javulásában és haladásában nagy érdeme van Körösinek. *Budapest főváros halandósága és annak okai* feliratu négy munkálatában nemcsak a közegészségügyi és orvosi statisztikát gazdagítja fontos és érdekes adatokkal, de kiméletlenül rá is mutatott a fővárosban történt közegészségügyi mulasztásokra és hibákra a gyakori betegedések és nagy halandóság okaira; egyuttal iparkodott azon utakat és módokat megjelölni, melyek által ezen bajok orvosolhatók. Az őszinte, leplezetlen hang ugyan sokak neheztelését vonta maga után, de jutalmát találta azon örvendetes fordulatban, mely azóta a közegészségügy terén fővárosunkban beállott s melynek elérésében nem kis rész illeti Körösit. Az üdvös eredményt utóbbi munkálataiban már maga Körösi is elismeri. Ebben a kiváló sikerben azonban még egy fényes érdeme van. Az ő indítványára határozta el a főváros 1886-ban egy járványkórház felállítását, ő tőle ered a járványprophylaxis szervezete: bejelentés és elkülönítés kényszere és desinficiensek alkalmazása. Ezen óvó intézkedések ma már Budapest közegészségügyi adminisztrációjának legjobban ápoltt ágait képezik. A statisztikai számadatok bizonyítják, hogy egyedül ezen prophylaktikus intézkedések által évenként mintegy háromezer emberélet mentetik meg a haláltól.

A statisztikai és a később helyükbe lépett demographiai kongresszusokon kifejtett kiváló tudományos munkássága folytán nemcsak ezen nemzetközi gyülekezetek állandó bizottságába, később meg a demographiai kongresszusok elnökségébe választották be; hanem számos nemzetközi munka kidolgozására vonatkozó megbízással is megtisztelték, melyeknek sikeres keresztülviteléért több rendjellel is kitüntették. Ily megbízások alapján keletkezett a nagyszabású *Statistiques*

internationales des grandes villes, mely az összes statisztikusok szaklapját képezi s felöleli az európai városok statisztikáját. Budapesten Ráth, Párisban Guillaumin, Berlinben a Bureau royal de statistique kiadása. Büszkék lehetünk rá, hogy Magyarország fővárosa az összes világvárosok statisztikai központja, a hol Körösi szerkesztése alatt jelennek meg ezen munkálatok, kivíván maguknak az egész tudós világ osztatlan elismerését. Az általa szerkesztett *Bulletin hebdomadaire de statistique internationale* már tizenharmadik évfolyamában közli délkeleti Európa nagyobb városainak heti és havi népességmozgalmait. Ide tartozik Körösinek a világszámlálás keresztülvitele érdekében kidolgozott terve is, melyről *Groten*, a londoni statisztikai társulat diszgyűlésén úgy nyilatkozott, hogy Körösi ezzel magának valóságos emléket emelt. A berlini nemzetközi kongresszus 1863-ban e nagyfontosságú kérdést tűzte ki: *Mily adatokra van szüksége a statisztikának, hogy helyes halmozási táblákat nyerjen?* E tétel megoldásával a jelenkor egyik legkiválóbb statisztikusát, a német irodalmi statisztikai hivatal főnökét, *Beckert* és Körösi Józsefet tisztelték meg. Mindkét tudós nagy készülségű munkában felel meg feladatának, de az összes szaklapok egyhanguan elismerik, hogy Körösi methodusa jóval felülmúlja korrektség, használhatóság és biztosság tekintetében Beckerét. E munkálata a német birodalmi statisztikai hivatal kiadásában is megjelent. Ezen saját szakmájához tartozó kongresszusokon kívül még több nemzetközi gyülekezet is megtisztelte emlékiratok kidolgozásával, így az 1881-ik évi brüsszeli közoktatásügyi kongresszus, az 1882-ik évi berlini közegészségügyi kiállítás, az 1887-ik évi washingtoni nemzetközi kongresszus, a londoni statisztikai társulat s még számos tudományos gyülekezet. Mindezen kongresszusokon Körösit a legnagyobb kitüntetésekkel halmozták el. Így a washingtoni nemzetközi orvosi kongresszusra, bár nem orvos, külön meg volt hívva, sőt az orvosi statisztikai osztályban alelnöknek is megválasztott. Ő volt a négyezer résztvevő közt az egyetlen nem orvos. A brüsszeli kongresszus alkalmával 1881-ben, az a kitüntetés érte, hogy *Henriette*, belga királyné, magához hívatta s örömet fejezte ki a fölött, hogy honfitársa felolvasásával a kongresszuson oly fényes sikert aratott. Ugyancsak legszívélyesebben s kitüntetéssel fogadták őt az idén nyáron tartott nemzetközi kongresszuson Berlinben, hol a himlőoltás statisztikájáról értekezett.

Körösi nemzetgazdászati művei nem kevésbé széleskörű ismeretekről és éles megfigyelő tehetségről tesznek tanuságot, mint statisztikus könyvei. *Budapest gabnakereskedésének banyatlása* czimmal irt dolgozata oly feltűnést keltett, hogy a főváros 1873-ban külön nagy ankét bizottságot küldött ki, a főváros kereskedelmét gátló körülmények kipahatolására. E bizottság javaslati közül legfontosabbak voltak azok, melyek a vá-

rosi vámtarifák leszállítására vonatkoznak, mely utóbbi intézmény azóta — bár Kőrösinek és a bizottságnak intenczióit messze túlhaladó költekezéssel — már tényleg életbe is lépett. Adalékok az árak történetéhez feliratu műve becses adatokkal szolgál a mult század árjegyzéseiről. *A magyar vasúti szerződés hírlata* élesen kikel azon, 1872-ben felmerült eszme ellen, hogy hazánk összes vasutjai egyetlen egy banknak adassanak át. *A magyar vámkérdésről* irt értekezésében az Ausztriával kötendő kereskedelmi szerződés alkalmából az önálló vámterület mellett küzd, kivált azon szempontból, hogy csakis védvám alkalmazása mellett válhatnék mostani földmives országunk iparos állammá. — Több ízben megfordulván Hontmegyében megragadták figyelmét az eltótosodás sajnos jelenségei s ezeket különös tanulmány tárgyává tette. Ennek kifolyása az *Adalék Hontmegye nemzetiségi monográfiájához* czimű munkája, mely igen érdekes leleplezéseket tartalmaz, úgy, hogy nagyon óhajtott lenne, hogy ugyan ilyen szempontból tanulmány tárgyává tétetnének a többi oly megyék, melyek nemzetiségi tekintetben hasonló exponált állást foglalnak el. A föltüntetett sajnos állapotok javítására Kőrösi 1880-ban ezerforintos alapítványt tett oly tanítók jutalmazására, kik az eltótosodott falvakban a magyarosodás ügyét elősegítik.

*

Lapunk szűk tere nem engedi, hogy a jeles tudós minden többi munkájának és értekezésének csak czimét is feljegyezzük. Azért csak egy részét soroljuk fel megjelenésök időrendje szerint. 1867-ben: *A munkaerő kalamitás nemzetgazdasági oka. Bankkrízis és pénzkalamitások.* 1869-ben: *A részvénytársulati engedélyezési rendszer ellen. Utainkról és csatornáinkról. A bankszabadságról. Három cikk a pénzkrizisről. Az állami számvetőség és annak függetlensége érdekében.* 1870-ben: *Iparállatainkról. A részvényesek közgyűlése szavazati jogáról.* 1871-ben: *Pest sz. kir. város az 1870-ik évben.* Ugyanez németül Stuhr kiadásában Berlinben. 1872-ben: *A magyar kormány nagy vasúti szerződésének bírálatja. Die Organisation der Mortalitätsstatistik in Pest. Az 1870. és 1871-iki pesti építkezések.* Ugyanez németül Berlinben. 1873-ban: *Budapest gabnakereskedésének banyallása. Jövedelmi adótanulmányok.* Ugyanez németül Berlinben: *Az 1872-iki pesti építkezések.* Ugyanez németül Berlinben. *Pestvárosi statisztikai évkönyv.* Ugyanez németül Berlinben. *Plan einer Mortalitätsstatistik für Gross-Städte. Pestváros pénzügye.* Ugyanez németül Berlinben. 1874-ben: *Über Einrichtung communal statistischer Bureau's.* *Az emberi élettartam és a halandóság kiszámításáról.* Olvastatott a magyar tudományos Akadémiában. 1875-ben: *A pestvárosi nyilvános népiskolák.* Ugyanez németül Berlinben. *Pesti adótanulmányok.* 1876-ban: *Pestváros halandósága és annak okai.* Ugyanez németül Berlinben. *Mittheilungen über individuelle Mortalitäts-beobachtungen. Bemerkungen über die*

Berechnungen des Durchschnittsalters. 1877-ik évben: *Budapesti adótanulmányok. Budapest főváros halandósága.* Mindkettő németül is Berlinben. *Die kindersterblichkeit in Budapest.* Berlinben Stuhrnál. 1878-ban: *A magyar vámkérdéshez.* 1879-ben: *A fővárosi halandóság kérdéséhez. Adalékok a járvány elleni prophylaxishoz.* 1881-ben: *Project d'un recensement du Monde. Etude de Statistique.* Paris. 1882-ben: *Budapest főváros magyarosodása és nemzetiségi állapota.* 1883-ban: *Budapest főváros elemi iskolái.* 1885-ben: *Über den Einfluss der Wohlhabenheit und der Wohnverhältnisse auf die Sterblichkeit.* Stuttgart. *On the unification of Census Record Tables.* London. 1886-ban: *Zur Statistik der leerstehenden Wohnungen.* 1887-ben: *Az 1886-iki népösszeírás eredményei. Kritik der Vaccinationsstatistik.* Washington. 1889-ben: *Demologiai tanulmányok.* 1890-ben: *A fővárosi születési statisztika újjalakítása.*

Az itt elősorolt művek csak kis részét képezik Kőrösi tudományos munkásságának.

Végezetül azon teoriákat kell röviden felemlitenünk, melyek Kőrösi statisztikai munkálatait különösen jellemzik. Az első a demographia tudományának szabatos körülírására vonatkozik. A második a statisztikai módszertan kibővítése új módszerek feltalálása által, tehát a statisztika logikai oldalának művelése. Ebben Kőrösi bebizonyította, hogy a statisztika pontos adatokat nyerhet úgy is, ha nem állanak rendelkezésére az ugynevezett alaptömegek (Stammgesamtheiten). Ezen theoriája által eddig sok hasznavethetlenné vált anyagot mentett meg a statisztika számára. Kőrösi sietett is ezen fontos fölfedezését kellőleg értékesíteni. Első sorban a berlini közegészségügyi kongresszus számára irt munkájában, (*A szokásviszonyok befolyása a járványok fellépésére.*) azután a himlőoltás statisztikája terén mutatkozó fontos problémák megoldására, (*Kritik der Vaccinations-Statistik*), mely kísérlet a szakkritika véleménye szerint a himlőoltás ellen felhozott súlyos vádoknak teljes czáfolatára vezetett s így az oltás közül egy évszázad óta folyó heves küzdelemben elsőrendű irodalmi terméknek tekintetik. Végül harmadik elmélete azon új észlelő és következtető módszer, mely mint *relativ-intensitiv* módszer ismeretes. Mindezen theoriák nagy fontossággal bírnak a statistika terén, hol lényeges átalakulásokat okoztak. Még igen sokat irhatnánk Kőrösi kifogyhatatlan munkásságáról, melyet épen saját hazájában tudnak legkevésbé méltányolni. Ez az oka, hogy Kőrösi műveinek egy része német, francia és angol nyelven jelenik meg, mert a külföld megbecsüli kiváló alkotásait.

Reméljük azonban, hogy ez nem kedvteleníti el öt továbbra sem, s nem vonul vissza a közélet és tudomány teréről, mit nem egyszer hangoztat. Sokkal jobb hazafinak és sokkal lelkesebb tudósnek ismerjük Kőrösit, sem hogy ezt megtegye.

A KIHÁZASITÓK.

Humoros lengyel-zsidó elbeszélés.

(Folytatás.)

— Vagy hát ha a Festenburg ur kastélya ki-gyulladna, véli Weinreb, a kisasszony meg nem tudna kimenekülni égő szobájából, ön aztán váratlanul megjelenék és élete koczkáztatásával karjain hozná ki a halál torkából.

— S aztán ki gyujtaná fel, te kópé, a kastélyt?

— Igazságos Isten, nem kell mindjárt olyan rettenetesen gyanusítani a becsületes embert. Csak példaként hoztam fel a dolgot; mert annyi bizonyos, hogy egyenes uton, ha jóltevő uram valami hőstetett el nem követ, az ábrándos kisasszony soh'sem lesz a felesége. Node mindenekelőtt látnia kell a szép Festenburg tündért. . . . Itt van nálam az ön számára egy zsidó öltözet . . . Vegye fel . . . Szálljon a szánomra és elviszem nagyságodat Koscsiolkára, hol Festenburg urnak kastélya áll . . . A kastély előtt szép tó van, s azon a tavon korcsolyázik a kisasszony.

— S azt képzeled, hogy épen akkor fog korcsolyázni, ha mi jövünk?

— Mit képzelsz? jajgatott Weinreb . . . Semmitsem képzelsz . . . Hát nem vagyok-e én a Festenburg ur faktora? . . . A kisasszony meghagyta, hozzak neki korcsolyákat Lembergől . . . Meg fogja őket próbálni, ha elhozom, és ön meglátja majd a szép, gazdag kisasszonyt, azt a ragyogó anygalt . . .

— Tehát előre.

Weinreb Löwy kirohant a szobából és visszatért egy zsidó öltönyvel, mely diszére vált volna a legünnepeltebb rabbinak is . . . Aztán hozzálátott Kochanski Valerian ur megfésüléséhez és öltöztetéséhez, s midőn a fiatal földbirtokos a fekete atlasz ruhában, a pompás, nemes czobolylyal prémezett kaftánban, magas menyétsipkával az apró tincsek felett ott állt a szobában, bizony lengyel zsidónak látszott, de szép lengyel zsidónak; »majdnem olyan szép, mint magam,« vélte Weinreb, persze csak gondolatban.

— Most ismerjen rá valaki Kochanski urra, kiáltja annál hangosabban. Rabbi áll itt, valóságos rabbi. Micsoda ember maga, jóltevő ur; asszonyaink és leányaink ugyancsak forgatnák a fejeiket, ha így meglátnák nagyságodat . . . A legszebb férfi megszé földön

Valerian ur tetszett magának az álruhában . . . Ellenkezés nélkül szállt a faktor fedett szánjába . . . A lovak szinte repültek az országut haván.

Két órai vidám, télies utazás után az apró lovak megálltak a koscsiolkai hatalmas kastély előtt.

Csak néhány lépésnyire esett tőle a kis tó, melynek jégtükre tündöklött a nap fényében.

Weinreb leszállt, a gyepőt a bakhoz kötötte, előszedte a korcsolyákat, szemével intett a nemesnek, hogy nyugton maradjon s aztán a kapuba lépett.

Csakhamar visszatért.

Hunyorgatott szemével és mosolygott.

— Nos?

— Szsssz! . . .

Női ruha susogása hallatszott.

Valerian felegyenesedett.

A vászontetőzet egy nyílásán át kitekintett; dobogott a Don Juan szive, mint régen nem.

Magastermetű szép leány, igazi german typus hagyta el a kastélyt és a tóhoz sietett; Walkür volt, karcsu és erős egyszerre; világos szürke selyemruha lengett alá csipőin, hosszú kaczabaika kék bársonyból, világos barna czobolyprémmel diszitve elárulta remek szü-zies alakját . . . Az apró sipka alól kitódult haja aranyos hulláma leömlött az övéig.

Prémes csizmácska vette körül apró lábát, melyet most a jégre téve odatartott Weinrebnek, hogy szijazza reá a korcsolyát . . .

Ez sok volt Don Juanunknak.

Tudatában annak, hogy zsirtól fénylő tincseiben és kaftánjában is ellenálhatatlan lesz, váratlanul kiugrott a számból és oda vetette magát lábaihoz a kisasszonynak, ki meglepetve hátrált egy lépéssel.

— Mit akar ez a zsidó? kérdi a leány a faktort.

— Segíteni akar, felakarja csatolni a kisasszony korcsolyáját, feleli gyorsan Weinreb, ki nem kevésbé ijedt meg.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **szept. végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztat. anak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
jél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatal
Budapest, Váczikörut 23. sz.

Hazai hírek.

— **Oktober 6.** A közös gyászról érdemben lapunk élén *Palágyi Lajos* szól, (ugyanaz a jeles fiatal költő, kinek ódája az aradi ünnepség egyik eseménye volt); azt a részt, melyet a nemzeti ünnepből Arad hazafias zsidósága vett ki, dr. *Rosenberg* odavaló kiváló főrabbi ismerteti. E helyen csak azt a rengeteg sok tudósítást kellene reprodukálnunk, mely hazánk minden számbavehető hitközségétől érkezett hozzánk. Ám ez lehetetlen. Szűk terünk nem engedi, hogy mindama hitközséget és szónokaikat felemlítsük, kik a nemzet nagy gyászának napján fájdalommal emlékeztek a megszabadulás vérbe fojtott napjáról. De e tudósításokból kitetszik, mennyire összeforrt, mennyire együtt érez a zsidóság a nemzettesttel. Nem hagyhatjuk szó nélkül azt a megkapó egyöntetűséget, melylyel minden zsidó pap szive együtt dobbant, hogy a nemzet gyásznapján azokról emlékezett meg, kik eltek és haltak mindnyájunk szabadságáért. — A hol nem akadt pap, a szónak ékes úra, ott külön zsidó imákat szerkesztettek a dicsőhalált halók emlékének, avagy — október 6-ika különben is felekezeti ünnepünkben a halottak emléknapja lévén, — elsőknek említették a megboldogultak között. — De hiszen van is okunk belejajdulni a közös gyász emlékébe. Az ébredő szabadság vérkereszttségén az áldozatok sorát is a zsidó *Spitzer*, a bécsi barrikádok küzdelmeinek első halottja nyitotta meg; Pest mátyásfalvi között akadunk egy *Kohn* nevére, s a görög *Voytíz* nevű hitrokonunk mátyásfalvi martíromságáról még élénken emlékeznek. És ezeken meg ifjainkon kívül, kik százankint hulltanak el a vér mezején, az »Uj épület« börtönei is sokat regélhetnének azokról a kinszenvedésekről, melyek a szabadság azon katonáit érték, kik hitrokonaink voltak. Ép a napokban akadt kezünkbe egy jegyzék, melyben az új épületben, 1849. július 20-ától elzárt és elítélt foglyok nevei között ezeket találjuk: *Bekmann* József pesti izraelita, *Fraistedter* N. ujhelyi zsidó, *Grosz* Herman, pesti kereskedő (2 évi sánc), *Korin* Gusztáv tanuló, *Lóv* L. pápai rabbi, *Mankórt* Mór pécsi lapszerkesztő (20 év) *Prinke* izraelita rabbi, *Spitzer* Dávid erdélyi szabólegény, *Slesinger* Vilmos pesti izraelita, *Sváb* pestvárosi rabbi, *Ullmann* Mihály fehérvári polgár, *Winter* Jakab pesti izraelita sensal és *Velis* Mór szent Miklósi izraelita. Tudósítónk különben is csodálkozással utal az áranylag nagyszámú zsidó honvédre, kik az Aradon megjelent 48-as honvédek pedig a vértanúk sírjaihoz zarándokoltak, mi arról tesz tanulmányosítást, hogy becsületesen vehették ki részüket a mi hitrokonaink a nemzet dicső harczaiból. — Az »Arad és Vidéke« pedig igen érdekes adatot szolgáltat egy zsidóról a nemzeti gyász napjának alkalmából. Ime adjuk egész terjedelmében:

»Az aradi vértanú-ünnep zarándokai között volt egy öreg bécsi üzletember, *Kohn* Zsigmondnak hívják.

Aradmegyéből való ugyan, de 30 év óta Bécsben lakik, a hol banküzlete van. Ez a *Kohn* Zsigmond — Cibakháza mellett *Leiningen* grófot, saját élete veszélyeztetésével, megmentette. Negyvenkét főből álló osztrák portyázó csapat ugyanis a csapatjából kissé távolabbra lovagolt tábornokot elfogta s magával hurcolta egy Cibakháza közelében levő csárdába, hova pihenőre betértek. *Kohn* Zs. ezt észrevette s tizenegy bajtársával megrohanta a csárdát. Midőn az osztrákok nem akartak onnan kijönni, rájuk gyújtotta az épületet, ekkor az ablakon át kiadták fegyvereiket s maguk is kijöttek, előbb azonban két lövéssel megsebesítvén a vezénylő *Kohn* Zsigát. Ez nem törődve sebeivel, foglyaivá ejtette a negyvenkét osztrákot, *Leiningen* grófot pedig megmentette. Alig néhány percz múlva azonban *Kohn* a sok vérvesztés folytán lerokadt s ekkor *Leiningen* gróf két puskára helyeztette a sebesültet s egy másik honvéddel maga vitte a táborig, hol mindjárt orvosi segélyben részesítették. Midőn *Kohn* magához tért, *Leiningen* gróf megölelte, megcsókolta életének hős megmentőjét s a cserleveles hadiérmet függesztette mellére. — Most már ősz, megtört férfiú s mégsem bírta megállani, hogy, otthagya családját s üzletét, az aradi vértanúk emlékének ünnepelésében részt ne vegyen. Hétfőn az egyik ifjabb *Leiningen* gróf meleg köszönetét fejezte ki boldogult atyja megmentőjének, ki egyik legvitézesebb honvédője volt a szabadságharcznak s három rendjellel lett kitüntetve.«

— **A bécsi kiállítás kitüntetettjei** között magyar hitsorsosaink közül a következőket találjuk: *Maulner Ödön* magkereskedő Budapest, mezőgazdasági terményekért aranyérmet. *Grödl testvérek* (Mármarosziget.) *Haas Adolf* (Liptó-Ujvár.) és *Horn Dávid* (Szeben) első díjat. *Horn Mór* (Budapest) *Maulner Ödön* magkereskedése (Budapest) *Schulz és Pollak* (Budapest) aranyérmet kaptak. Gépekért *Redlich Oshersstein* és *Springer* (Újvidék) aranyérmet; földmivelésért *Fischer* és *Heidberg* (Budapest) *Herz Armin* (Budapest) aranyérmet. *Satori Mór* és *Miksa* gazdálkodásért első díjat nyertek. Ezüst érmet kaptak *Helsing Gedeon* (Varsány), *Karsai Albert* és *Vilmos* (N.-Telek) *Kondor József* és *Lipót* (Szanda) *Lówy* és *Margulit* (Böhönye) *Politzer Miksa* (N.-Kupád); a második csoportban; *Haas Mór* (Nyiregyháza) *Mandl Ede* és társa (Nyirbátor) a harmadik csoportban: *Horn Mór* fakereskedő (Budapest) és *Milch J. D.* és *Kohn* (Budapest). Ezüst érmet nyertek még a 3 csoportban *Scheiner Gyula* (Z.-Egerszeg), *Schütz György* (Budapest) *Schulz és Pollak* fakereskedők (Budapest) *Spitzer Mór* (Széleskut) *Székely Adolf* (Alsó-Kubin); az 5. csoportban *Bergstein József* (Tálya), *Janovitz Sámuel* (L.-Rózsahegy), *Schwabach S. G.* (Pécs), *Stern Jakab* (Z. Egerszeg), *Wirth Miksa* (N.-Várad).

Fájdalmas halálesetről értesítenek *Ermihályfalváról*, hol f. hó 1-én *Rubin* Jezsaiás, ottani tudós rabbi alig 52 éves korában és papi működésének 23. évében meghalt. Nagyváradon, hol az orthodoxok deputációjában Ő Felsője előtt megjelent, meghütötte magát és néhány nappal később súlyos betegségbe esett, mely azonban nem akadályozta abban, hogy Jom-kippur előtti vezeklő napokat böjttel és imával töltsen.

és hogy a kiengesztelési napot az orvosok tanácsa ellenére szentül megtartta. Ágyban a templomba vitette magát egy néhány órára, honnan visszatérve tovább »minjan«^{nal} imádkozott. Élete a szent tan tanulmányozása és terjesztése (jesivát tartott fenn) és imádkozás közt folyt le. Valóban *szentéletet* élt és megérthető az a roppant fájdalom, mely községét és ismerőseit halála hírére elfogta. A magyar zsidóság egyik legjelesebb talmudtudósa és az orthodoxia egyik legnemesebb alakja volt. Temetésén, melyen több ezer hívő jelent meg, gyászbeszédeket mondtak a nagyváradai, a margittai, az ujhértói, a nagykárolyi és a gyömörői orthodox rabbik Perczig sem kételkedünk, hogy az érmihályfalviak ismerni fogják kötelességüket és a roppant szegénységben hátramaradt özvegyről és árvákról gondoskodni fognak.

— **Királyi kitüntetés.** Ő Felsége Löwy Dávid vukovári rabbit, abból a alkalomból, hogy, mint lapunkban megirtuk, papi működése 40 éves jubileumát, környezve hivi tisztelete és szeretetétől, megülte — az arany érdemkereszt adományozásával tüntette ki.

— **Méltó ovációk** tárgya volt a lefolyt héten *Ehrlich* Sámuel, az óbudai izr. hitközség alelnöke és a *Goldberger* Sámuel F. és fiai czég hirneves képfestő gyárának igazgatója. A lapunk utolsó előtti számában említett királyi kitüntetés jelét a koronás arany érdemkeresztet fényes ünnepség kíséretében nyújtották át *Ehrlich*nek. Az ünnepélyben részt vettek dr. *Hirschler* főrendiházi tag, *Weisz* Leó, a *Spitzer* Gerson és *Tsa* czég főnöke, *Leipzig* Vilmos, dr. *Klein* Gyula főrabbi, *Balázs* Mór, a városi vasut igazgatója, *Adler*, a *Gschwindt*-féle gyár igazgatója, a III. ker. előljárósága és iskolaszéke, az izr. hitközség előljárói, több fővárosi bizottsági tag és nagy számú válogatott közönség. — *Ráth* Károly főpolgármestert, ki 1/2-12-kor érkezett, a gyár munkás személyzete lelkes éljenzéssel, a gyár udvarán felütött sátorban pedig a czég főnöke szívélyes szavakkal üdvözölte. Ezután a főpolgármester a kitüntetethez hosszabb beszédet intézett, melyben lelkesen emlékezett meg *Ehrlich*nek a hazai ipar terén szerzett érdemeiről és szünni nem akaró éljenzések közepette mellére tűzte a királyi kegy jelét. — Miután a kitüntetett a a fejedelmi elismerést megköszönte, főnökei és a gyár hivatalnokai üdvözölték. A czég nevében budai *Goldberger* Jakab egy albumot nyújtott át, melyben *Ehrlich* főnökeinek arcképei foglaltnak; a hivatalnokok nevében pedig *Janczel* Lajos szép beszédet tartott. Végül budai *Goldberger* Sámuel, megköszönvén a főpolgármesternek a szives megjelenést a tulajdonképeni ünnepély véget ért. Délután több üdvözlő küldöttség járt *Ehrlich*nél, ilyenek voltak az első általános munkás nyugdíj egyeslet, a hitközség, a *Chevra-Kadisa* (szónoka dr. *Klein*) és a *Hirsch*-féle betegsegélyző egyeslet küldöttségei (*Fantos* Fülöp vezetése alatt.) — F. h. 9-én este 7 órakor *Ehrlich* tiszteletére bankettet rendeztek, melyen elejétől végig fesztelen, vidám hang uralkodott s 120 személy vett részt. Ott láttuk: a hitközség s a *Chevra-Kadisa* előljáróságát testületileg, a rabbinatust, a hit-

községi hivatalnoki kart, a budai *Goldberger* czég négy tagját, dr. *Klein* főrabbit dr. *Tatai* orvost stb

A felköszöntök sorát dr. *Rakovitz* nyitotta meg, nemcsak a derék, odaadó s hirneves munkást üdvözölvén a jubilánsban, ki 50 év óta szolgálja a magyar ipart, hanem a buzgó s lelkes zsidót, ki 30 év óta szenteli idejét községe ügyeinek, az egész község javára s üdvére. A község oszlopát, a jó zsidót köszöntötte fel az ünnepeltben.

Dr. *Klein* Gyula főrabbi a budai *Goldberger* családra, egy kiváló zsidó családra emeli poharát, mely a zsidó erényeket mindenkor ápolta smelynek valamennyi tagja hü maradt ősi vallásunkhoz

Budai *Goldberger* Ede erre talpraesetten válaszolt s a községet élteti, melylyel a család egybeforrt, melylyel együtt érez családjának minden egyes tagja.

Reszkető hangon s könyező szemekkel mondott ezután a jubiláns köszönetet a község minden egyes tagjának, kik annyira elhalmozták tiszteletük s barátságuk jeleivel s érdemeit annyira tulbecsülik. A község minden egyes tagját élteti, majd a *Goldberger* családot, mely minden alkalmat megragad, hogy kitüntésekben részesithesse.

Budai *Goldberger* Róbert a község derék orvosainak egészségére iszik: a főrabbiéra, mint a szellem orvosáéra, dr. *Tatai*éra, mint a test orvosáéra, mire dr. *Tatai* nagyhatással válaszolt. A hitközség tagjai fényes tanujelét adták megjelenésükkel annak, — ugymond a szónok — hogy érdeklődnek a felekezeti ügyek iránt, mert ma a község s a *Chevra* egyik vezetőjével szemben ragaszkodásának legszebb jelét adja. Azt kívánja szónok, hogy az érdeklődés maradjon állandó valahányszor a község s egyletei érdekében tenni kell valamit, mindannyiszor oly lelkesedés hassa át a község tagjait, mint ma. Tanácsosal és tettel szolgálják felekezetüket és a községet. Különösen arra kéri a község tagjait, legyenek összetartók, hogy akkor, ha a viszonyok megkövetelik, egy szívvel, egy lélekkel léphessenek fel kérelmükkel felekezetük, községük érdekében, ugy biztos sikerre számithatnak, mert súlya lesz szavuknak. A zsidó szellemre emeli poharát.

Keiser Soma, hitközségi titkár, a községi hivatalnoki kar nevében köszönti fel a jubilánst. Mire az ünnepelt a község érdemes hivatalnokait s képviselőjüket *Keiser* S. titkárt élteti.

Végül dr. *Krausz* tanár századunk nagyhatalmát, a munkát s annak képviselőit élteti. Az estély végén a *Goldberger* család az ünnepély alkalmából egy »poróchest«[»] ajánlott fel a hitközségnek. A társaság jó cigányzene mellett éjfélig maradt együtt. A kitünő konyha *Gratl* vendéglős konyháját dicséri.

Ezen alkalomból *Ehrlich* igazgatóról a következő életrajzi adatokat közöljük: *Ehrlich* Sámuel Győr-Szigeten 1823. június 6-án szegény sorsu, de becsületes szülöktől született. Középkölköit *Nicolsburgban* tudós

bátyja *Ehrlich* Ede, és a híres dr. *Zipser* M., rabbi mellett végezte. A modern nyelveket nagy elszorotással tanulta és nemsokára a francia és olasz nyelv tanárává nevezték ki. A *Goldberger* Sam. F. nagykereskedő cégénél 1840. aug. 10. óta működik. Rendkívüli szorgalmának tiszteletreméltó jellemének és odaadó munkásságának köszönhető, hogy 1860. évi ápril 7-én a gyár igazgatását rá bízta, a mely állását mind e mai napig főnökei legnagyobb meglepődésére tölti be. *Ehrlich* igazgató szakmájában tekintélyszámba megy. A triesti kiállításon arany érmet és az 1885-iki budapestin elismerő oklevelet nyert. F. évi szeptember 12-én — mint lapunk utolsó előtti számában említettük, — ő felsége »a hazai ipar felvirágoztatása közül szerzett érdemeiért« koronás arany éremmel tüntette ki. Szabad óráit az óbudai izr. hitközségnek és Chebra-Kadisának szenteli, melyeknek már évek óta előjárója.

— **Zsidó főjegyző.** Tiszabeőről levelezőnk arról értesít, hogy Fegyvernek nagyközségben *Kohn* Farkast választották meg főjegyzőnek. A választást a járás főszolgabírája, dr. magyar *Kossz* Géza menten minden megkísérlett befolyástól pártatlanul vezette és derék hitkonunkra esett választás nagyobbára az ő tapintatos eljárásának tudható be.

— **Esküvő.** Baranyavári *Ullmann* Adolf, a köolajfinomító részvénytársaság (magyar hitelbank) jeles igazgatója f. hó 15-én délután 4 órakor oltárhoz vezető *Lichtenberg* Mór, szegedi nagybirtokos ritka női erényekkel ékeskedő leányát, *Ellát*. Az esketést dr. *Löw* Immanuel szegedi főrabbi fogja végezni.

— **Fényes esküvő.** *Lederer* Rudolf földbirtokos — mint előző számunkban jelentettük — f. hó 9-én d. u. 4 órakor oltárhoz vezette *Kobner* Zsigmond nagykereskedő és földbirtokos szeretetreméltó leányát *Margitot*. A fényes esküvőn, mely a dohány-utczai templomban folyt le, az igen nagy számú disztinyvált közönség között ott voltak: *Ráth* Károly főpolgármester, *Szab* Károly főrendiházi tag, *Décsey* Zsigmond kuriai bíró, *Wahrman* Mór, *Chorin* Ferencz, *Krausz* Lajos orszgy. képviselők, *Hubay* Jenő és *Popper* Dávid zenetanárok, *Schossberger* Zsigmond br., hatvani *Deutsch* Bernát. Az esketési szertartást dr. *Kohn* Sámuel rabbi végezte, ki a fiatal párhoz tartalmas beszédet is intézett.

— **A temesvári izraelita hitközségek a csanádi püspök előtt.** Előző számunkban már említettük, hogy *Desewffy*, csanádi püspök előtt Temesvárt az ottani zsidók is tisztelegtek. Eme hírünk kiegészítésére tudósítunk még a következőket közli velünk: A Temesvári kongressusi, orthodox, status-quo és szefard hitközségek egyesült küldöttségében buziási *Eisenstädter* Ignác kerületi elnök és keresk. tanácsos vezetése alatt részt vettek: *Deutsch* Bernát, *Desera* Izrael és *Tois* Izrael hitk. elnökök, dr. *Löwy* Mór, dr. *Kohlbach* Bertalan rabbi, dr. *Löwenbach* k. főorvos, dr. *Szidon* Miksa, *Schwimmér* J. k. tanácsos, *Steiner* Miksa, *Kohn*

Sándor, *Büchler* Emil, *Doroghy* Ignác tanár, dr. *Keppich* H. ügyvéd, *Klein* Sámuel, *Weisz* Ármin, *Klein* Gerzson, dr. *Manovil*, *Schultzeisz* M. J., *Deutsch* E., *Waldmann* Sámuel, *Steiner* K., *Löwinger* L., *Spitzer* Jakab, *Schwarz* M. és *Kümmelheim* titkár. A küldöttség vezetője dr. *Löwy* Mór főrabbit bemutatván, ez a püspököt a következő beszéddel üdvözölte:

»Méltóságos püspök ur!

A temesvári összes hitközségek nevében óhajtottunk megjelenni, hogy méltóságodat a keresztény katolikus hit fényes székén, a mi részünkről is üdvözöljük és mint keresztény polgártársaink főpásztorát örömmel üdvözöljük. Hazafias erényeid, nagy képességeid és fenkölt szellemét mi is ismerjük, és mi is halóttuk ama szép szavakat, melyeket a szeretetről intézett polgártársainkhoz. Épp ez okból nagyobb örömmel jöttünk és ez az oka, hogy üdvözlésünk sokkal bensőbb. Mi is eme szavakkal üdvözöljük: »Áldás érje azt, ki az Ur nevében jön.« Engedje meg, hogy hitközségeinket becses jóakaratába és kegyes indulatába ajánljuk. Imánkba fogjuk érette zárni és esdeklésünk így fog hangzani: Isten áldja minden lépését leggazdagabb áldásával, hogy soká, nagyon soká működhessék e város anyagi és szellemi java érdekében, egyháza üdvére, hazánk ékességére.«

A meleg érzéssel előadott beszédet követő éljenzések lécsillapultával a püspök így válaszolt:

»Nagyon tisztelt főrabbi ur!

Igen tisztelt küldöttség!

Fogadják szives megjelenésükért és szerencsekívánataikért legbensőbb köszönetemet. Egyházam alapítója a mi vallásunkat eme szép szóra építette: »Szeresd istent és felebarátodat, mint tenmagadat.« *Ez a béke alapja, melyre én mindenkoron helyezkedtem és a melyet én testvéri szeretettel ápoltam. Midőn e város területére léptem, kijelenttem, hogy a békét magammal hoztam.* (Éljenzés) Testvéri szeretettel közeledem majd mindenkihez, és ennek ápolása közben nem fogok sem fajra, sem nemzetiségre, sem vallásra tekinteni. Nekem mindenki egyformán szeretett felebarátom, egyformán tisztelt polgártársam. Ha igaz érdekeik bármikor is szószólóra szorálnának, az első sorban fognak reám akadni. Azon jóakaró fogadásukért, hogy engem imájukba óhajtanak foglalni, fogadják részemről azon ígéretet, hogy *uram istenem előtt az önök vallására mindenba lelkiismeretesen fogok gondolni.* Legjobb akarataukba ajánlom magamat.«

Szünni nem akaró lelkesedéssel fogadták a püspöknek eme szép és valóban szabadelvű nyilatkozatát, mely után a püspök még hozamosabb ideig társalgott a küldöttség egyes tagjaival, különösen pedig a hitközségi elnökökkel és rabbiakkal.

— **Külföldi adomány.** A tiszabeői izr. hitközség a f. évben renováltatta zsinagógáját. *Hirsch* M.

Hamburg jelenlegi főrabbi, a ki t. beői születésű, ennek híret vevén, f. hó 2-án a hitközségnek 1000 márkát küldött.

— **Templomfelavatás.** A szeghalmi izr. hitközség ujonnan épült zsinagógáját f. hó 2-án ünnepélyesen adta át az isten tiszteletnek. A felavatás d. u. 2 órakor kezdődött. Az ottani testvérhitközség felette nagyszámu képviselőin kívül részt vettek benne Mező-Berény, Dévaványa, Kőrös-Ladány, Füzes-Gyarmat és Vésztő hitközségeknél küldöttségei. A városban székelő hatóságokat a szolgabíró, járásbíró és telekkönyvi hivatal képviselték; a város és a környék keresztény értelmisége is nagy számmal volt jelen — A mincha ima után *Landesberg* Lipó. ker. rabbi tartalomdús beszédet intézett a hallgatókhoz, utóbb pedig *Diamant Gyula* rabbijelölt — ugyanaz, ki Kis-Czellen, az előző számunkban említett ünnepi hitszónoklatokkal is szép sikert aratott — nagy hatásu magyar szónoklatával osztatlan tetszést nyert. Istentisztelet után a felavató hitszónokokat szives ovációkban részesítették.

— **Magyar rabbik külföldön.** Szeptember 21-én, mint már jeleztük, Dr. Stier József, szombathe-lyi rabbist, egyhangulag megválasztották berlini rabbivá. E választás által kitüntetés érte a magyar rabbikat, mert fényes tanujele annak, hogy hazánk zsidó papjai német kollegáik fölött állanak.

Eredménytelenül intette *Rahmer*, Magdeburg rabbija az általa szerkesztett lapban a berlini község képviselőtestületét, hogy Magyarországon működő rabbi választásától el kell tekinteniök, különben Németország fővárosában magyar rabbik egylete alakulna, minthogy a nagy berlini község által központjában*) fenntartott rabbi hivatalokat magyar származásuak töltik be, kik hazánkban (még pedig nagyobbbrészt a pozsonyi jesivában) lettek beavatva a theologiai ismeretekbe. A berlini község újból dokumentálta, hogy nem kicsinyes szempontok vezérlik a lelkesi hivatalok betöltésénél, hanem, feladatának magaslatán állva, az érdemnek nyújtja az elismerést.

Ha végigtekintünk az előkelőbb német rabbik során, meglep, milyen nagy számmal vannak köztük hazánkfiak: *dr. Maybaum*, *Rosenzweig* és *Ungerleider* berlini, *Hirsch* s *Leimdörfer* hamburgi, *Breuer* és *Brüll* majna melletti frankfurti, *Rosenthal* boroszlói, *Perles* müncheni, *Schwarz* karlsruhei, *Winter* dresdai, *Steckelmacher* mannheimi, *Dessauer* meiningeni, *Weisse* dessauai és *Jaulus* aacheni rabbik becsületet szereznek a magyar névnek Németországban.

Kisebb német községek rabbijai közt szintén sok magyarra akadunk. *Dr. Banéth* krotoschini *dr. Eckstein* bambergi, *dr. Elsas* landsbergi, *dr. Singer*

koblenzi, *dr. Schiffer* karlsruhei, *dr. Richter* flehnei, *dr. Deutschländer* és *dr. Hoffmann* berlini, *Nobel* halberstadt, *Wiesen* osterodei s *Lichtenstein* wroukei rabbik magyar származásuak.

Stockholm főrabbi *dr. Klein*, Bukarest rabbija *dr. Beck* szintén hazánk szülöttei.

Amerika kiváló zsidó papjai, *dr. Kohut*, *Hübsch*, *Sonnenschein*, Szold büszkén vallják magukat hazánk fiainak.

Monarchiánk másik felében igen sok magyarországi származásu rabbi hirdeti Isten igéjét.

Fleiszig bécsi, *dr. Ehrenfeld* prágai, *Kunstadt* radautzi, *dr. Ziegler* karlsbadi, *Hoff* prosznitzi, *Grünwald* bunczlai, *Reich W.* bádeni, *Reich L.* boscowitzi, *Diamant* schaffai, *Jung* ungarisch-bródi, *Friedländer M.* komotau, *Goitein* nachodi, *Taglicht* ostrai és *Taubelesz* bizontzi rabbik magyar származásuak.

Kereskedelmi akadémiát végzett ifju, ki jelenleg **rajztanárjelölt** correpetitori, vagy könyvelési állást keres ellátás, vagy szerény honoratió mellett. Czime a kiadóhivatalban.

Külföldi hírek.

— **Rothschild** *Albert* báró, a bécsi világház feje, ki csak az imént 30.000 frtot juttatott a csehországi vízkárosultaknak, utóbb 10.000 frtot adományozott a tokaji tűzkárosultaknak.

— **Nemesítés.** *Dr. Rappoport* *Arnold* bécsi ügyvédet az uralkodó kegye »Poroda« előnévvel nemesi rangra emelte. *Dr. Rapoport* a nagyhirű prágai főrabbinak *Rappoport S.* Lövnek unokája, ki a zsidó tudományok modern útját kijelölte s akinek 100 éves emlékét az egész földkereken csak az imént ünnepelte a zsidóság értelmisége. A *Rappoport* név a zsidó szellemi arisztokracziát képviseli s most Ő felsége keze a törvényes és társadalmi szentesítést is megadta rája.

Zsidó katona mint politikus. Uj-Orleánsból írják, hogy az ottani első kerületben a congressus demokrata jelölteként *Meyer* *Adolf* zsidó tábornokot kiáltották ki. *Meyer* tábornok uj orleansi születésű tanulmányait a virginiai egyetemen végezte és később az egyesült hadseregben mint törzstiszt szolgált. Jelenleg gyapottermelő *Conendia*-Párisban. 10 évig a luisianiai nemzetőrség hadosztály parancsnoka volt.

— **Rendjel adomány.** Ő felsége a bécsi *Manz* féle udvari és egyetemi könyvkereskedés tulajdonosát, *Stein* *Markust*, a *Ferencz* *József* renddel tüntette ki.

— **Kinevezések.** A prágai német egyetemre az osztr. közoktatásügyi miniszter ujabban két hitsorsosunkat nevezte ki az orvosi szigorlatok vizsgáló tanárjává és pedig *dr. Pick* *Arnold* rendes e. tanárt a II-ik és *dr. Pick* *Fülöp* rendes e. tanárt a harmadik szigorlatokhoz.

*) A négy rabbin kívül ugyanis, kik a központban működnek, a berlini hitközség rabbiassessort alkalmazott minden kerületben. Érdekes azonban, hogy ezek közt is ketten vannak magyarszármazásuak.

— **Követ és főkonzul.** Az »Oester. Wochenschrift,» Dániának volt londoni követéről *Falbe* urról és *Königswarter* volt bécsi dán főkonzulról azon alkalmából, hogy *Falbe* az Angliával Helgoland szigete miatt folytatott tárgyalások eredménytelensége miatt kegyvesztetté lón állását odahagyni kényszerült, érdekes adatot elevenít fel. *Königswarter* br. ugyanis a nyáron azon időtájt, midőn *Falbe* kegyvesztettsége a lapok szárnyára került Kopenhágába érkezett. Tizenegy évvel ezelőtt, midőn a dán király Bécsben időzött *Königswarter* br. akkori bécsi dán főkonzul *Falbe* urhoz fordult, ki az időben Dániának bécsi követe volt, hogy részére a királynál audienciát eszközöljön ki. *Königswarter* br. azonban nem kapott audienciát, pusztán azt az értesítést vette, hogy a király elutazásakor majd a pályaudvarban is meglátja. Hanem *Königswarter* br. a pályaudvarban nem mutatkozott, sőt kapta magát és benyújtotta lemondását, melyet ismételtetése után el is fogadtak. — Midőn az idén *Königswarter* br. Kopenhágában járt és az osztrák köveknél *Trautenberg* br-nál tisztelgett, ez a fent elmondott, 11 évvel ezelőtt történt eset meghallgatása után azt kérdezte a bárótól, vajjon részt akkar-e venni a legközelebbi dán udvari ebéden? A kérdezett aggodalmát fejezvé ki a fölött, hogy a királyt 11 évvel ezelőtt történetek emlékének esetleges felidézése kellemetlenül érinthetné, nemmel felelt. Azonban *Trautenberg* rábeszélése folytán letett aggodalmairól s az udvari ebéden meg is jelent. Mikor a király itt *Königswarter* br-t észrevette, kezét nyújtott neki s így szólt hozzá: »*Felelje el a 11 évvel ezelőtt történeteket; eddig nem állt módomban helyre ütni, de ha elégtételül szolgál önnek, bocsánatot kérek.*» Természetesen a báró ilyen szeretetre méltó bánásmód és kegygyel szemben alig tudott hová lenni és annak biztosítása mellett, hogy a mellőzést rég elfeledte, azt emelte ki, hogy ilyen kegyteljes megoldásra nem is számított. — Ilyen elégtételt kapott a volt főkonzul, mikor a volt követ nem is mer a király szeme elé kerülni.

— **A prágai Talmud-Tórah iskolának** a lefolyt évben 320 növendéke volt. Érdekes volna megtudni, mi az oka annak, hogy Prágában, melynek zsidó lakossága alig negyedrésze a mi szép fővárosunk izr. polgárainak, miért van a Talmud-Tórahnak három annyi növendéke, mint minálunk.

— **Azok a nagy erkölcsbírák.** Csak mostanában marasztalták el az erények nagy hangú hirdetőjét, *Böckel* dr. urat azért, hogy 3 természetes gyermekének anyjáról, kinek pedig házasságot ígért, elfeledkezett gondoskodni, s ime a «*Marburger Bote*»-ban mint *Marburgból* írják, *Stengel* tanár újabb klaszikus adattal szolgál. E szerint *Böckel* dr. egy levélben a *saját szüleitől* így nyilatkozik: «Ezen szörnyetegek, kik megvetésre méltók». Ezek után valóban semmi csodálni való sem akad a *Böckel* ur «működésében»

— **Darmstadtól** írják, hogy a nagyherceg születés napja alkalmából a technikai főiskola jelenlegi zsidó rektorát *Landsberg* Th tanárt a nagylelkű Fülöp-érdemrend 1 osztályu lovagrendjével tüntette ki

— **A lillei érsek, Cambroy, Cobén** odavaló főrabbihoz intézett levélben rosszalólag nyilatkozott az antiszemizmusról és egész befolyását felajánlotta, hogy egy odavaló katolikus lap zsidóellenes izgatásainak véget vessen.

— **Érdekes vendégek.** A londoni *Hammer-smith* és nyugot *Kensington* zsinagógát, melyet kevéssel ujév előtt avattak fel, az ünnepély alkalmával egy csomó *arabs is felkereste*, kik *Charles Coust* francia kiállításában a »vad cast«-ot képezik. Az arabok festői öltözete magára vonta a figyelmet; kivált mikor *Ibrahin Hassan* séikjük a tóra mellett is szerepelt, mint a hetiszidra felolvasója.

Rochlitz **בשר** vendéglője Nyiregyházán.

F. évi október 1-től üzletemet, kényelmes szobákkal egy szintén jó istállókkal ellátva, a Selyem utcára, (aszínházzal szemben) áthelyezem, miről a tisztelt utazó közönséget értesíteni ezennel van szerencsém.

Tisztelettel
Rochlitz Márton
Nyiregyházán.

BOSKOVITZ SÁNDOR

(Budapest, V., Mária Valeria-utca 19)
bank-üzletének hatásköre következő üzletágakra terjed:

- a) állampapírok, záloglevelek, részvények, sorsjegyek és pénznemüek vétele és eladása.
 - b) Tőzsdei miveletek közlése a budapesti, bécsi és külföldi tőzsdéken
 - c) Kölcsönök értékpapírokra folyó számlában, valamint
 - d) kölcsönök közvetítése ingatlanokra.
Kihuzott sorsjegyek kifizetése. e) Szelvények beváltása.
 - f) Váltók és utalványok beszédése. — Követelések behajtása. — Uj szelvények felvétele.
- Tanács és felvilágosítás**
sorsjegyek és egyéb értékpapírok értéke, kihuzatása az amortizációja tekintetében.
Gyors és kuláns kiszolgálás.